

Strategie zachowania i transmisji języka mniejszościowego w mieszanych językowo górnołużyckoniemieckich rodzinach na Górnych Łużycach w Niemczech

Wielojęzyczność jest ceniona, jednak społeczności wielojęzyczne bezustannie stoją w obliczu zmiany językowej wynikającej z przechodzenia z języka mniejszościowego na język, który dominuje w ich otoczeniu. Często język mniejszościowy jest ogólnie doceniany przez osoby posługujące się językiem dominującym, ale może on zostać przez nie odrzucony, jeśli na przykład czują się wykluczeni z komunikacji, która przebiega w języku dla nich niezrozumiałym. Również osoby posługujące się językami mniejszościowymi mogą świadomie ich używać w codziennym życiu, jednak odruchowo przechodzić na język dominujący, gdy tylko osoba nie mówiąca ich językiem dołączy do grupy.

Te dwa przykłady wyraźnie pokazują, że zachowanie języka mniejszościowego zależy od codziennych wyborów językowych i używania go. Celem mojego projektu jest zbadanie strategii przekazu języka górnołużyckiego w językowo mieszanych rodzinach na Górnych Łużycach, w wschodnich Niemczech. Górnołużycki jest jednym z dwóch zachodniosłowiańskich języków używanych przez mniejszość Serbołużyczan. Badania prowadzone są na obszarze, gdzie górnołużycki jest używany przez większość mieszkańców, jednak koncentrują się na rodzinach, w których jedno z rodziców/opiekunów nie mówi w tym języku bądź nauczyło się go nie we własnej rodzinie, ale w późniejszym życiu. W takich mieszanych językowo rodzinach wybory językowe i użycia języka są stale negocjowane w codziennym życiu, czasem w sposób celowy, czasem nieświadomie. Podczas ostatnich 70-ciu lat wiele dzieci z tych mieszanych językowo rodzin na Łużycach nie przyswoiło sobie języka łużyckiego.

Jakie czynniki mają wpływ na to, czy dziecko przyswoi sobie górnołużycki jako język komunikacji? W projekcie stawiam następujące pytania badawcze: kiedy członkowie rodziny używają których języków z kim i co myślą o tych różnych językach? Interesuje mnie, w jakich sytuacjach poszczególni członkowie rodziny używają których języków, czy mają możliwość używania standardowego języka górnołużyckiego, czy zawsze używają tego samego języka w kontakcie z jedną osobą, jakiego języka używają poza rodziną. Oznacza to, że badam ich praktyki językowe. Jestem też zainteresowana tym, w jaki sposób członkowie rodziny myślą o różnych sytuacjach językowych, jak postrzegają mieszanie górnołużyckiego i niemieckiego, jak oceniają różne odmiany języka górnołużyckiego i co ogólnie Serbołużycanie i Niemcy uważają o tym, kiedy który z języków może lub powinien być używany. Oznacza to, że badam postawy i ideologie językowe. Ponadto chcę się dowiedzieć, w jaki sposób wcześniejsze doświadczenia kształtują używanie języków w rodzinie oraz postawy wobec nich. Pytam więc osoby biorące udział w badaniu o ich wcześniejsze kontakty z łużyckim, niemieckim i innymi językami.

Żeby odpowiedzieć na postawione pytania badawcze, towarzyszę dziesięciu rodzinom podczas tygodniowych pobytów w ich domach. Używam metody obserwacji uczestniczącej, żeby badać ich codzienne interakcje, dowiedzieć się o używaniu języka przez rodziców/opiekunów i przez dzieci, jak i o tym, czy świadomie starają się dać miejsce na używanie łużyckiego w życiu, czy jest to działanie mimowolne. Biograficzne wywiady narracyjne pozwolą mi natomiast zdobyć wiedzę o doświadczeniach językowych członków rodzin w ich wcześniejszym życiu.

Na podstawie analizy dyskursu wywiadów i nagrań interakcji komunikacyjnych oraz notatek z badań terenowych prowadzonych podczas obserwacji uczestniczącej zamierzam pokazać, jakie czynniki, otoczenie, procesy i strategie wzmacniają lub osłabiają przekaz języka mniejszościowego w mieszanych językowo rodzinach.